

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

โทรทัศน์ เป็นสื่อมวลชนที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในปัจจุบัน และได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างแพร่หลายมากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้จากสถานที่ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย สถานที่สาธารณะ โรงเรียน ร้านอาหาร สถานประกอบการต่างๆ บนรถโดยสารประจำทาง หรือแม้แต่วิน มอเตอร์ไซด์ ก็มักจะมีการรับชมโทรทัศน์อยู่ทั่วไป ประหนึ่งกับว่า การชมโทรทัศน์นั้น เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชนทั่วไปในปัจจุบัน

สื่อโทรทัศน์ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบสื่อมวลชน ซึ่งโทรทัศน์นั้นสามารถสร้างการดึงดูดความสนใจ ให้ภาพ แสง สี เสียง เหมือนเหตุการณ์จริงได้มากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่นๆ โดยสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับโทรทัศน์เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ การที่มีภาพที่เสมือนเหตุการณ์จริงนั้น ทำให้ผู้ชมเกิดความรู้ความเข้าใจที่แจ่มชัดยิ่งขึ้นโดยอาจไม่ต้องการอธิบายหรือการพูดถึงรายละเอียดมากนัก และยังสามารถสร้างความรู้สึกและพฤติกรรมที่ต้องการได้เป็นอย่างดี อีกทั้งโทรทัศน์ยังสามารถเสนอข่าวสาร สารระ ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และสามารถพลิกแพลงการนำเสนอข่าวสารให้น่าสนใจ รวมถึงสามารถสร้างความเชื่อถือ สร้างความทรงจำ หรือโน้มน้าวใจผู้ชมได้เป็นอย่างดี

อาจสรุปได้ว่า ความเป็นที่เพิ่มขึ้นของสื่อโทรทัศน์นี้ ก็เนื่องมาจาก ระบบโทรทัศน์ได้รับการพัฒนาอย่างสูง ทั้งในด้านคุณภาพของภาพ และเสียง รูปแบบรายการ การกระจายไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ และที่สำคัญ ราคาที่ถูกลงมาของเครื่องรับ ทำให้โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างสูงต่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชน และยังเป็นตัวกลางที่สำคัญ ในการส่งข่าวสาร และเผยแพร่ข่าวสาร ระหว่างรัฐไปสู่ประชาชน หรือระหว่างประชาชนด้วยกันเอง “โทรทัศน์” ถือได้ว่าเป็นสื่อที่มี คุณภาพและประสิทธิภาพสูงในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารและพร้อมกับให้ความบันเทิง และยังเป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยม และดึงดูดใจมากที่สุด เนื่องจากให้ภาพ แสง สี เสียง เหมือนเห็นภาพจริงได้มากกว่าสื่อมวลชนอื่นๆ และยังสามารถเข้าถึงประชาชนเป็นจำนวนมาก ในเวลาเดียวกัน ดังนั้น สื่อโทรทัศน์ จึงเป็นสื่อทางเลือกแรก ที่บริษัทผลิตสินค้าอุปโภค บริโภคต่างๆ หมายปอง และมักเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากที่สุด ได้รับความนิยมสูงสุดจากประชาชน

ตารางที่ 1.1

แสดงจำนวนครัวเรือนที่ชมและไม่ชมโทรทัศน์ จำแนกตามภาค และเขตการปกครอง พ.ศ. 2546

ภาคและเขตการปกครอง	จำนวนครัวเรือน (พันครัวเรือน)		
	รวม	ชมโทรทัศน์	ไม่ชมโทรทัศน์
ทั่วราชอาณาจักร	16,470.0	15,726.4	743.6
กรุงเทพมหานคร	2,071.6	1,982.9	88.8
ภาคกลาง	3,742.5	3,564.6	178.0
ภาคเหนือ	3,187.6	3,014.7	172.9
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5,299.3	5,116.5	182.7
ภาคใต้	2,169.0	2,047.7	121.3

จากตารางที่ 1.1 ผลสำรวจครัวเรือนที่ชมและไม่ชมโทรทัศน์ จำแนกตามภาค และเขตการปกครอง ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2546 สำรวจจำนวนครัวเรือนที่มีการรับชมโทรทัศน์ ทั่วราชอาณาจักร และรายภาค พบว่า จำนวนครัวเรือนทั่วราชอาณาจักรมีทั้งสิ้นประมาณ 16.47 ล้านครัวเรือน และในจำนวนนี้เป็นครัวเรือนที่มีการรับชมโทรทัศน์ประมาณ 15.72 ล้านครัวเรือน¹ และเมื่อเปรียบเทียบกับผลสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2537 ที่พบว่า จำนวนครัวเรือนที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ทั่วราชอาณาจักรประมาณ 10.2 ล้านครัวเรือน² สามารถสรุปได้ว่า มีการรับชมโทรทัศน์เพิ่มขึ้นถึง 33 เปอร์เซ็นต์ ในระยะเวลา 9 ปี

¹สำนักงานคณะกรรมการสถิติแห่งชาติ, “รายงานการสำรวจสื่อมวลชน (โทรทัศน์) พ.ศ. 2546,” <http://portal.nso.go.th/other/Ws_word_context_root/index.jsp>, 5 กรกฎาคม 2549.

²สำนักงานคณะกรรมการสถิติแห่งชาติ, รายงานการสำรวจเกี่ยวกับสื่อมวลชนด้านโทรทัศน์ พ.ศ. 2537 (กรุงเทพมหานคร : กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ, 2537), น. 27-28.

เมื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ได้รับการยอมรับ และมีอิทธิพลต่อประชาชนมากเท่าใดแล้ว ก็ต้องคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของสื่อโทรทัศน์ด้วยเช่นกัน ดังนั้น สื่อโทรทัศน์ มีหน้าที่สำคัญหลักๆ ดังนี้³

1. หน้าที่ในการเสนอข่าวสาร : จากความต้องการที่ต้องมีผู้คอยเฝ้ายามคอยดูแล ความปลอดภัยในการเฝ้าคอยดูแลเหตุการณ์ต่างๆ นั้น โทรทัศน์ต้องมีหน้าที่รายงานเหตุการณ์ หรือส่งข่าวสารให้ผู้อื่นได้ทราบด้วย
2. หน้าที่ในการเสนอความคิดเห็น : มนุษย์ต้องมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งโทรทัศน์สามารถตอบสนองความต้องการนี้ได้เป็นอย่างดี
3. หน้าที่บริการบันเทิง : ความรื่นเริงบันเทิงใจ ความสนุกสนาน เป็นสิ่งที่ทุกคน แสวงหากันอย่างมาก เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจจากการทำกิจกรรมต่างๆ ให้แก่ทุกคนในหลาย รูปแบบ
4. หน้าที่บริการการศึกษา : โทรทัศน์จะทำหน้าที่ส่งเสริมความรู้และการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ศิลปวิทยาการต่างๆ ในการนำไปใช้ประกอบอาชีพและเพื่อการอยู่ดีมีสุข

ประเภทของรายการโทรทัศน์

กระบวนการของการผลิตรายการโทรทัศน์รายการหนึ่งให้ปรากฏสู่สายตาประชาชน ได้นั้น มีขั้นตอน กระบวนการผลิตที่หลากหลาย และมีปัจจัยต่างๆ มากมายที่ประกอบกันขึ้นมา รวมกัน จนสามารถผลิตรายการโทรทัศน์ได้รายการหนึ่งขึ้นมา “คุณภาพ” และ “การตอบรับ” ของ ผู้ชมก็เป็นจุดมุ่งหมายหมายหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ในการผลิตรายการโทรทัศน์ โดยความเป็นจริงแล้ว ผู้ผลิตจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกๆ เลยก็ว่าได้ ดังที่ สุทธิติ ชัตติยะ⁴ กล่าวไว้ว่า “ก่อนที่จะเป็น รายการโทรทัศน์และนำแพร่ภาพออกอากาศได้นั้น ผู้กำกับการผลิตจำต้องมีหลักการการวางแผน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการโทรทัศน์ กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย ลักษณะพื้นฐานของ กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย สาระเนื้อหาของรายการ และรูปแบบของการนำเสนอรายการ ยุทธศาสตร์

³ อรรถัย ศรีสันติสุข, “บทบาทหน้าที่ของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์, หน่วยที่ 1-7 (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529), น. 116.

⁴ สุทธิติ ชัตติยะ, กว่าจะเป็นรายการโทรทัศน์ รวมบทความจากประสบการณ์งาน โทรทัศน์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โรงเรียนดอนบอสโก, 2544), น. 19.

(Strategy) ของผู้กำกับการผลิต ก็คือ การวางแผน การปฏิบัติงานในระยะยาวอย่างมีขั้นตอน และสามารถมาใช้ในขั้นปฏิบัติการ (Implementation) ด้วย รูปแบบหรือวิธีการนำเสนอได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย ซึ่งเราเรียกว่า ยุทธวิธี (Tactics) ดังนั้น ผู้กำกับการผลิตจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีทั้งยุทธศาสตร์และยุทธวิธี”

ในปัจจุบันมีผู้ผลิตรายการโทรทัศน์จำนวนมาก อาศัยสื่อโทรทัศน์เป็นช่องทางในการนำเสนอรายการต่างๆ ซึ่งเผยแพร่ออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป นอกจากนั้น รายการโทรทัศน์ไทยในปัจจุบันมีการพัฒนาขึ้นมากกว่าอดีต ซึ่งมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ก็เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ชมโทรทัศน์ที่มีจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยสามารถแบ่งประเภทของรายการโทรทัศน์ได้ออกเป็น 12 ประเภท⁵ ดังนี้

1. การพูดคนเดียว (Monologue) เป็นรายการที่มีผู้พูดเพียงคนเดียว อาจพูดเป็นทางการ และบรรยายทางวิชาการหรือเป็นลักษณะของการพูดคุยกับผู้ชม
2. การสนทนา (Dialogue) เป็นรายการที่นำคน 2-4 คนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในประเด็นที่ต้องการนำเสนอโดยการจัดสถานการณ์ให้เป็นการสนทนาจริงๆ
3. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นรายการที่มีผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งอาจจัดนอกสถานที่หรืออาจจัดเวทีสัมภาษณ์ขึ้นเป็นพิเศษ
4. การอภิปราย (Discussion) เป็นรายการที่ใช้ผู้ดำเนินการอภิปรายหนึ่งคน เป็นผู้ตั้งประเด็นหรือคำถามให้ผู้ร่วมอภิปราย ประมาณ 2-4 คน แสดงความคิดเห็นของตนต่อประเด็นต่างๆ โดยอาจพูดเสริมหรือยกเหตุผลขัดแย้งกับผู้อื่นก็ได้
5. รายการตอบปัญหาหรือเกมโชว์ (Game Show) เป็นรายการที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างคนหรือกลุ่มคนที่ได้รับเชิญให้มาร่วมรายการด้วยการเล่นเกมหรือตอบปัญหา ซึ่งรายการประเภทนี้มักเป็นส่วนหนึ่งของรายการโฆษณาสินค้า ผู้ร่วมแข่งขันจะถูกให้ทำกิจกรรมด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ ผลการแข่งขันมักจะได้รับรางวัลทั้งผู้แพ้และผู้ชนะ แต่ผู้ชนะจะได้รับรางวัลมากกว่า
6. รายการสารคดี (Documentary) เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวสาระความรู้ต่างๆ เช่น เรื่องป่าไม้ การท่องเที่ยว การเกษตร ฯลฯ รูปแบบรายการอาจนำเสนอด้วยภาพและการบรรยายตลอดเรื่อง มีเสียงประกอบต่างๆ ตามเนื้อหาโดยไม่มีผู้ดำเนินรายการ รายการสารคดีอีก

⁵ นิษฐา เบญจาทิกุล, “ทัศนคติการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจที่ได้รับของผู้ชมต่อรายการสารคดีกรณีเฉพาะรายการหนึ่งในร้อย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), น. 6.

รูปแบบหนึ่งคือ แบบมีผู้ดำเนินรายการพูดคุยกับผู้ชม และนำผู้ชมไปสัมผัสกับเรื่องราวต่างๆ บางครั้งผู้ดำเนินรายการอาจพูดคุยอยู่ในห้องจัดรายการ (Studio) หรืออาจเข้าร่วมอยู่ในเหตุการณ์

7. รายการละคร (Drama) เป็นรายการที่นำเสนอเรื่องราวต่างๆ ด้วยการจำลองสถานการณ์ สร้างฉาก กำหนดตัวผู้แสดง แต่งตัว แต่งหน้า และใช้เทคนิคการแสดงละคร และเทคนิคของภาพยนตร์ เสนอเรื่องราวให้เหมือนจริงมากที่สุด เป็นทั้งรายการบันเทิงและรายการเพื่อการศึกษามากส่วนใหญ่มักเป็นรายการละคร สำหรับการบันเทิง ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน

8. รายการสาธิตและทดลอง (Demonstration) เป็นรายการที่แสดงให้เห็นวิธีการหรือขั้นตอนของการปฏิบัติงาน หรือแสดงวิธีการทำสิ่งต่างๆ เช่น การประดิษฐ์สิ่งของ การทำอาหาร ฯลฯ

9. รายการเพลงหรือดนตรี (Music) เป็นรายการที่มีหลายรูปแบบ เช่น การแสดงประกอบเพลง มักทำเป็นเทปรายการเพื่อการโฆษณาของบริษัทเทปและแผ่นเสียง การแสดงบนเวทีซึ่งจะมีผู้ชมเป็นจำนวนมาก หรืออาจเป็นการขับร้องในห้องจัดทำรายการ

10. รายการแบบผสมผสาน (Variety) เป็นรายการที่นำเสนอหลายรูปแบบติดต่อกันในลักษณะเป็นรายการหลายรส เช่น การเริ่มรายการด้วยเพลง ติดตามด้วยการแสดงมายากลต่อด้วยการสัมภาษณ์ดารานักแสดง ฯลฯ

11. รายการกีฬา (Sport) เป็นรายการที่นำเสนอเทปการแข่งขันกีฬาต่างๆ เช่น ฟุตบอล เทนนิส กอล์ฟ

12. รายการถ่ายทอดสด เป็นรายการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น เช่น การแข่งขันกีฬา พระราชพิธี การแสดง ฯลฯ

สถานการณ์ปัจจุบันของรายการโทรทัศน์

ปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ต่างๆ ได้พยายามปรับปรุงการนำเสนอรายการสู่ประชาชนอย่างจริงจังมากขึ้นเพื่อจูงใจให้ประชาชนหันมาติดตามชมรายการจากสถานีของตนให้มากที่สุด เกือบทุกสถานีมีการปรับผังรายการที่ออกอากาศ เช่นการปรับปรุงรูปแบบการนำเสนอข่าวเพื่อให้มีความสนใจน่าติดตามกว่าเดิม รวมทั้งการพยายามหาทางเลือกใหม่ในการนำเสนอสาระและบันเทิงสู่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านละคร จะพบว่ามีมีการนำเอาละครต่างประเทศเข้ามาออกอากาศมากขึ้น และมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงของแต่ละสถานี ทำให้ต่างก็ต้องพยายามปรับปรุงคุณภาพการนำเสนอของสถานี เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้ชมรายการทางโทรทัศน์

ในปัจจุบัน ซึ่งความเคลื่อนไหวในแวดวงโทรทัศน์ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายในปัจจุบัน ล้วนมีผลต่อการรับรู้ ความรู้สึก และความนิยมของคนไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนไทย

โครงการสำรวจภาคสนามของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ⁶ เรื่อง "สำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนในการติดตามชมรายการโทรทัศน์: กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร" ซึ่งดำเนินโครงการสำรวจระหว่างวันที่ 17-20 พฤศจิกายน 2546 ประเภทของการสำรวจวิจัยครั้งนี้คือ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มประชากรเป้าหมาย คือ กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร ดังตารางที่ 1.2

ตารางที่ 1.2

แสดงค่าร้อยละของตัวอย่างที่ระบุประเภทรายการโทรทัศน์ที่ติดตามชมในรอบ 1 เดือนที่ผ่านมา

ลำดับที่	ประเภทรายการโทรทัศน์ที่ติดตามชม ในรอบ 1 เดือนที่ผ่านมา	ร้อยละ
1	ข่าว	83.3
2	เกมโชว์	52.3
3	วิเคราะห์ข่าว / สถานการณ์	48.5
4	ละครไทย	47.2
5	วาไรตี้ / ทอล์คโชว์	45.3
6	รายการเพลง / คอนเสิร์ต	42.7
7	รายการตลก	42.0
8	รายการกีฬา	38.3
9	ภาพยนตร์เรื่องยาว	29.8
10	สารคดี	26.6
11	อื่นๆ เช่น การ์ตูน, รายการอาหาร / งานฝีมือ, ละครชุด (จีน) เป็นต้น	58.4

⁶สำนักวิจัยเอแบคโพลล์, "สำรวจความคิดเห็น และพฤติกรรมของประชาชนในการติดตามชมรายการโทรทัศน์ : กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชนทั่วไปในเขตกรุงเทพมหานคร," <<http://www.abacpoll.com/index05.html>>, 5 กรกฎาคม 2549.

จากผลการสำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรมของประชาชนในการติดตามชมรายการโทรทัศน์ในปี 2546 พบว่ารายการโทรทัศน์พวก ข่าวและเกมโชว์ จะได้รับความนิยมเป็นอย่างมากของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และในทางตรงกันข้ามรายการประเภทสารคดี นั้นจะได้รับความนิยมน้อยมาก เมื่อเทียบกับอัตราร้อยละของรายการประเภทอื่นๆ

นอกจากนี้ จากผลการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ⁷ ในการสำรวจประเภทรายการโทรทัศน์ที่ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปชมมากที่สุด ของ ปี พ.ศ. 2546 ทัวราชอาณาจักรของประชาชนชาวไทยทั้งหมด จำนวน 54.73 ล้านคน โดยพบว่า 28.25 ล้านคน มีความชื่นชอบรายการประเภทบันเทิง มากที่สุด และ 25.82 ล้านคน มีการรับชมรายการประเภทข่าวเป็นอันดับที่สอง โดยรายการประเภทสารคดีนั้นตามมาเป็นอันดับที่สาม แต่มีจำนวนผู้ชมเพียง 0.51 หรือเท่ากับ 513,400 คนเท่านั้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่า รายการประเภท สารคดีนั้นยังไม่ค่อยได้รับความนิยมมากนัก ดังตารางที่ 1.3

ตารางที่ 1.3

แสดงจำนวนประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปที่ชมโทรทัศน์ จำแนกตามประเภทรายการที่ชมมากที่สุด เพศ ภาค และเขตการปกครอง พ.ศ. 2546

เพศ ภาค และเขตการปกครอง	รวม	ประเภทรายการที่ชมมากที่สุด (พันคน)					
		ข่าว	สารคดี / ความรู้ทั่วไป	ความคิดเห็น / วิเคราะห์	บันเทิง	ธุรกิจ / โฆษณา	อื่นๆ
รวมทัวราชอาณาจักร	54,739.8	25,827.0	513.4	46.1	28,255.4	9.2	88.7
ภาคกลาง	12,559.7	6,395.5	97.9	5.8	6,031.6	2.6	26.3
ภาคเหนือ	9,704.6	5,372.3	101.4	3.4	4,218.8	0.6	8.0
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18,231.1	7,580.5	74.2	13.3	10,531.6	1.1	30.3
ภาคใต้	7,048.2	3,172.9	79.9	8.3	3,774.4	2.4	10.3

⁷สำนักงานคณะกรรมการสถิติแห่งชาติ, “การสำรวจประเภทรายการโทรทัศน์ที่ประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป รับชมมากที่สุด ในปี พ.ศ. 2546,” <<http://portal.nso.go.th/other>>, 5 กรกฎาคม 2549.

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ผลสำรวจที่ออกมา นั้น ไม่ว่าจะเป็นของสำนักงานสถิติแห่งชาติ หรือสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ที่เกี่ยวกับประเภทรายการโทรทัศน์ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการติดตามชมรายการโทรทัศน์ และพฤติกรรมของประชาชนในการติดตามชมรายการโทรทัศน์ ก็สามารถที่จะแสดงให้เห็นถึงสัดส่วนของการรับชมของประชาชนทั่วไปได้ว่า รายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีนั้นจะได้รับความนิยมน้อยกว่า รายการข่าวและรายการ ประเภท ละคร เกมโชว์ วาไรตี้ ในสัดส่วนค่อนข้างมาก

รายการสารคดีทางโทรทัศน์ในปัจจุบันนี้มีการผลิตออกนำเสนอต่อประชาชนยังมีน้อยกว่ารายการโทรทัศน์ ประเภทวาไรตี้ หรือ เกมโชว์ แต่สังคมไทยก็ยังมีรายการสารคดีที่ประสบความสำเร็จ และได้รับความนิยมจากผู้ชม ไม่ว่าจะเป็น รายการทุ่งแสงตะวัน ของ บริษัท ป่าใหญ่ ครีเอชั่น จำกัด ที่สื่อมวลชนหลายแขนง ยกย่องให้เป็นที่สุดของ “รายการสารคดีเด็ก” ซึ่งออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 06.20 – 06.55 น. โดยรายการนี้ ยังยืนหยัดคู่คุณภาพอยู่ได้มายาวนานถึง 15 ปี โดยมีรางวัลจากหลายสถาบัน เป็นเครื่องรับประกันคุณภาพ นอกจากนี้ รายการสารคดีชุดรอยไทย รายการกระแຈກหกด่าน รายการสารคดีสำรวจโลก รายการโลกสารคดีน่ารู้ รายการสารคดีเกษตร รายการมองทันโลก รายการแอ็คชั่นฮอไลเดย์ รายการโลกน่ารัก ฯลฯ ที่เป็นรายการสารคดีที่ยังได้รับความนิยมจากผู้ชมอยู่

ในปัจจุบัน จะมีจำนวนรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับรายการประเภท ละคร เกมโชว์ วาไรตี้ ซึ่งรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมน้อย อาจมาจากสาเหตุที่รายการสารคดีนั้นจะนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เนื้อหาสาระมากกว่านำเสนอความบันเทิงสนุกสนาน รวมไปถึงรูปแบบวิธีการนำเสนอที่ไม่น่าดึงดูดความสนใจมากนัก และสร้างความเบื่อหน่ายให้กับผู้ชม ซึ่งขัดกับความต้องการของผู้ชมที่ต้องการรับชมรายการที่นำเสนอความบันเทิง และความสนุกสนาน แต่ในระยะ 3-4 ปีมานี้ ได้มีการนำเสนอรายการสารคดีแนวใหม่ ที่มีรูปแบบวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่ และแหวกแนวจากการนำเสนอสารคดีแบบเดิมๆ โดยการผสมผสานระหว่าง เนื้อหาสาระ พร้อมกับความบันเทิงในรูปแบบ ละครชีวิตจริง (Reality show) ของบุคคลชายขอบ ที่ไม่ได้รับความนิยมของประชาชนส่วนใหญ่ นั่นคือ สารคดีชีวิตเป็นดั่งละคร (Dramatized documentary) จากการนำเสนอของรายการคนค้นคน บริษัททีวีบูรพา ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์แนวสารคดี ออกสู่สายตาประชาชนถึง 3 รายการ โดยยืนหยัดภายใต้ สโลแกน ของบริษัทที่ว่า “หยัดยืน ดงาม มั่นคง ยืนยง ร่มเย็น” และ “บนเส้นทางของการทำหน้าที่และความรับผิดชอบที่สื่อพึงจะมีต่อสังคม” สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ ได้กล่าวถึงอุดมการณ์ของคณะผู้ผลิตรายการของ บริษัท ทีวีบูรพา ว่า “งานของทีวีบูรพาไม่ได้มีความหมายแค่ การจับจองพื้นที่ในจอโทรทัศน์มาเป็นสัมปทานในการทำมาหากิน เป้าหมายสูงสุดไม่ใช่เรื่องของการ

แสวงหากำไร หากแต่มันคือจุดบรรจบของความคิด ความเชื่อในการมีชีวิต ความเป็นจริงของงานอาชีพ กับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่สื่อควรจะมีต่อสังคม”

ชื่อของ ทิวบูรพา เริ่มปรากฏ บนหน้าจอโทรทัศน์ และเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วไป พร้อมกับการถือกำเนิด ของ รายการคนค้นคน ทาง โมเดิร์นไนน์ทีวี (Modernnine TV) เมื่อเดือน เมษายน พ.ศ. 2546 ด้วยเนื้อหาสาระที่เข้มข้น ลึกซึ้ง และโดดเด่นจากความรู้สึกรักคิด จิตวิญญาณ การดำรงอยู่ และวิถีชีวิตของผู้คนที่ถูกเรียกว่า “คนต้นเรื่อง” จนได้พิสูจน์แล้วว่า สารคดีชีวิตเป็นดั่งละคร สามารถก้าวเดินบนเส้นทางสารคดีโทรทัศน์ของประเทศไทย ได้อย่าง แข็งแกร่งและมั่นคง ความแปลกใหม่ พร้อมกับการแหวกแนวจากสารคดีทั่วไป ที่นำเสนอผ่าน สถานีโทรทัศน์ของไทย โดยคงความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง คือ สารคดีชีวิตเป็นดั่งละคร (Dramatized documentary) ที่บอกเล่าเรื่องราวของมนุษย์อย่างมีชั้นเชิงอย่างที่ไม่เคยปรากฏ ใน จอทีวีเมืองไทยมาก่อน เริ่มต้นออกอากาศครั้งแรก เมื่อวันอังคารที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2546 ในชื่อ ตอน “เถร คนดีที่ทำพระจันทร์” โดยรูปแบบรายการที่ไม่ได้เพียงแค่การนั่งสนทนา สัมผัสชีวิตเพียง ผิดเฟ้น ทว่าตามติดเสมือนเงา นอนไหนนอนนั้น ถึงไหนถึงกัน บวกกับการบอกเล่าผ่านมุมมองและ การค้นหาแง่มุมชีวิตที่ลึกซึ้ง กินใจและแฝงไปด้วยบทเรียนชีวิต พร้อมกับการนำเสนอวิถีชีวิตของ บุคคลธรรมดา ที่ไม่มีชื่อเสียง และถูกมองว่าไร้ค่า ที่เรียกว่า “คนต้นเรื่อง” มากกว่า ร้อยชีวิต จาก การออกอากาศทั้งสิ้นมากกว่า 169 ตอน ที่เป็นคนชายขอบ คนแหกคอก คับ้า เด็ก สตรี คนชรา คนเล็กๆ ที่สังคมกำลังหลงลืม รวมไปถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในสังคมไทย ที่ร่วมเป็นผู้ ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตและประสบการณ์ มิใช่น้อยที่ได้กลายเป็นเสมือนอุทาหรณ์ กำลังใจ คุ้มมือ และการใช้ชีวิตเป็นแบบอย่างให้กับผู้ชม ซึ่งทำให้ รายการคนค้นคน ได้รับกระแสการตอบรับอย่าง รวดเร็ว

นอกจากนั้น ความแปลกใหม่ ของรูปแบบการนำเสนอ นั้น ไม่เหมือนกับรายการ โทรทัศน์รายการอื่นๆ คือ “รายการที่ไม่มีดารามาเป็นพิธีกร ไม่มีดารามาเป็นแขกรับเชิญ และไม่ใช่ว่า เรื่องของคนดี คนเด่น คนดัง จะมีคนดูได้อย่างไร” เป็นคำถามที่เกิดขึ้นจากความสงสัยของผู้ชมอีก หลายคนว่า รายการสารคดีนี้ทำไมถึงได้รับความนิยม และได้รับความสนใจจากผู้ชมเป็นอย่างมาก

จากโครงการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในกรุงเทพมหานคร เพื่อสำรวจความ นิยมของประชาชนที่มีต่อรายการต่างๆ ทางสถานีโทรทัศน์เรื่อง "สำรวจความคิดเห็นและพฤติกรรม ของประชาชนในการติดตามชมรายการโทรทัศน์ ระหว่างวันที่ 17-20 พฤศจิกายน 2546" ของ

สำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ⁸ ได้พบว่า ลำดับที่หนึ่งเป็นของรายการทีลีบ ร้อยละ 33.6 ตามด้วยรายการทไวไลท์โชว์ ร้อยละ 21.1 รายการสมาคมชมดาว ร้อยละ 11.7 รายการสัญญาณมหาชน ร้อยละ 7.2 รายการถึงลูกถึงคน ร้อยละ 6.9 และลำดับที่ 6 มี 4 รายการ คือ รายการคนค้นคน รายการเจาะใจ รายการเจาะใจ ไรตี้ รายการสาระแนโชว์ รายการหลังคาเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ร้อยละ 19.5 สามารถอธิบายได้ว่า รายการคนค้นคน ที่ถือได้ว่าเป็นรายการสารคดีน้องใหม่ ของวงการสื่อมวลชน ได้แสดงให้เห็นว่าเป็นรายการโทรทัศน์ประเภท สารคดีรายการเดียวเท่านั้น ที่มีรายชื่อติดโพลล์ จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้ชม ซึ่งก็แสดงให้เห็นได้ว่า รายการคนค้นคน เป็นรายการสารคดี ที่ได้รับความนิยมสูงสุด ของรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีทั้งหมด

นอกจากนี้ จากการรายงานของสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสารต่างๆ ก็ได้นำเสนอข่าวเกี่ยวกับรายการของคนค้นคน ไข่มุกมาย เพื่อแสดงถึงการตอบย้ำความนิยมของรายการนี้ได้เป็นอย่างดี ยกตัวอย่างเช่น

“ศ คน จุดเริ่มต้นจากปลายทางแห่งความสำเร็จ” ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ชื่อของทีวีบูรพา ได้สร้างปรากฏการณ์หลายอย่างให้แก่สังคมไทย เส้นทางสารคดีโทรทัศน์ ของเขานับตั้งแต่คนค้นคน กบนอกกะลา จนกระทั่งหลุมดำ นั้นอาจกล่าวได้ว่าทำให้เกิดแรงกระตุ้นและความตระหนักตื่นตัวอย่างมาก เพราะการที่รายการสักรายการหนึ่งจะ “แหวกแนว” หรือมีรูปแบบแตกต่างออกไป จากที่เห็นอยู่ดาษดื่น ตามจอโทรทัศน์ อีกทั้งยังปราศจากผู้ดำเนินรายการที่เป็นผู้มีชื่อเสียง หรือเป็นที่รู้จักในวงกว้างแล้ว หากขาดปัจจัยที่ว่านี้ ไม่ใช่เรื่องง่ายนัก ที่จะประสบความสำเร็จ แม้มีเนื้อหาที่มากด้วยสาระก็ตามที่ แต่คนค้นคน และอีก 2 รายการของ ทีวีบูรพาสามารถก้าวไปสู่จุดนั้นได้⁹

“คนค้นคน ค้นตัวตน สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ” หนุ่มหน้าเข้ม ผิวคล้ำ วันนี้ที่ไปไหนมาไหนที่มีคนรู้จักทักทาย กลายเป็นอีกคนบันเทิง ที่ผู้ชม รายการโทรทัศน์ติดตาม รอดู และอยากรู้ว่า “คนค้นคน” ในคำคั้นนี้ สืบทุกวันอังคาร จะมีเรื่องราวชีวิตของใคร แบบไหนมานำเสนอ¹⁰

⁸สำนักวิจัยเอแบคโพลล์, “การสำรวจความคิดเห็น และพฤติกรรมของประชาชนในการติดตามชมรายการโทรทัศน์ ระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2546,”

<<http://www.abacpoll.com/index05.html>>, 5 กรกฎาคม 2549.

⁹ตัวหนอนบนกองหนังสือ, “ศ คนจุดเริ่มต้น จากปลายทางแห่งความสำเร็จ,”

<<http://www.sudipan.net/phpBB2/viewtopic-php?p=13678>>, 20 พฤษภาคม 2550.

¹⁰“สุขสรรค์วันอาทิตย์,” ผู้จัดการ (25 มกราคม 2547):5.

“ถ้าเรตติง คือ พรอพชีวัดความสำเร็จของหลายๆ รายการในเมืองไทย ภาพบรรยากาศ 1 ขวบปีของสารคดีคุณภาพอย่างรายการ “คนค้นคน” เมื่อสัปดาห์ที่ผ่านมา ก็คืออภิมหาความสำเร็จที่ผู้ชมสามารถสัมผัสได้ทุกประสาทสัมผัส.... “คนค้นคน” คือรายการสารคดีประเภท Docu Drama หนึ่งเดียวของเมืองไทย ที่วันนี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่ไม้ประดับบนหน้าจอโทรทัศน์ อะไรคือ สาเหตุหลักที่ทำให้รายการสารคดีอย่าง “คนค้นคน” ได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคอย่างเนืองแน่น ตลอด 1 ขวบปี ของรายการต้องฟันฝ่าอะไรมาบ้าง และต้องด้านกระแสดความเชื่อวราดของรายการเกมโชว์ต่างๆ มาอย่างหนักหนาสาหัสเพียงใด... ประสาน อิงค์นันท์ กล่าวว่า

...ที่ผ่านมา มีรายการสารคดีดีๆ หลายรายการต้องมีอันอับปางลง ท่ามกลางมรสุมของสงคราม สื่อในบ้านเรา ซึ่งผมเชื่อว่า จุดเริ่มต้นความสำเร็จของรายการคนค้นคน จะเป็นนิมิตหมายที่ดีของรายการสารคดีคุณภาพ ในเชิงสร้างสังคมที่จะมีออกมาให้ผู้ชมเลือกชมกันอย่างหลากหลายมากขึ้น นั่นก็หมายความว่า พื้นที่และโอกาสของรายการสารคดีก็จะมีมากขึ้นเช่นกัน วันนี้เมลิ็ดพันธุ์คุณภาพอย่างสารคดี “คนค้นคน” ที่ครั้งหนึ่ง เจ้าของที่ดีเคยปฏิเสธ ไม่มีพื้นที่เหลือสำหรับการเพาะปลูกได้ เจริญขึ้นมาจากทุกกระบวนการการเติบโต ผลิบแรก เป็นใบสอง เป็นแสด เป็นลำน ใบ จากเนื้อเยื่ออ่อนๆ มาเป็น แก่น และมีรากแก้วคอยพยุงไม่ให้โค่นล้ม ยามต้องพายุใหญ่ พร้อมแล้วที่จะเปิดอีกหนึ่งแนวรบเพื่อกระตุ้นให้สังคมไทยมีสำนึกดีขึ้น ด้วยการตั้งสำนักพิมพ์บุรพา และอุษาคเนย์ เพื่อรองรับข้อมูลจากรายการทีวีที่มีอยู่ให้แตกกิ่งก้าน ร่มเงาสาขาให้ดอกให้ผลแก่สังคม ด้วยเจตนาที่ต้องการเป็นผืนป่าเพื่อสังคมแข่งขัน หาใช่เป็นแค่พืชเศรษฐกิจอย่างที่นายทุนต้องการ รวมถึงการจัดทำรางวัลที่ชื่อ “คนค้นคน” เพื่อปลูกกระแสและเป็นกำลังใจให้กับคนทำสารคดีในเมืองไทย...¹¹

“รายการคนค้นคน ยอดเยี่ยม 2 ปีซ้อน” นับเป็นความภูมิใจของรายการ “คนค้นคน” อีกครั้งเมื่อได้รับรางวัลรายการสร้างสรรค์สังคมยอดเยี่ยม ในงาน ประกาศผลงานบันเทิงประจำปี 2547 หรือที่รู้จักกันในนามรางวัล Star entertainment award 2004 เป็นปีที่ 2 ติดต่อกันที่ยังรักษาคุณภาพของรายการได้ดีและยังคงรักษาตำแหน่งแชมป์เอาไว้อีกครั้ง..... อย่างไรก็ตาม ต้องยอมรับว่ารายการคนค้นคน ที่เริ่มต้นแต่แรกจนถึงปัจจุบัน ทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 ได้ทำประโยชน์ต่อสังคมมากมาย มีหลายชีวิตที่ทางรายการพลิกฟื้นให้กลับมาลืมตาอ้าปากได้ และเป็น

¹¹“ข่าวบันเทิง,” ผู้จัดการรายสัปดาห์ (3-9 พฤษภาคม 2547):25.

รายการที่ไม่เหมือนใคร เส้นหัวของรายการนี้อยู่ที่ตัวของมันเอง จึงไม่แปลกที่ได้รับรางวัลติดต่อกัน และยากที่รายการอื่นจะตามทัน¹²

"คนค้นคน" กว่า 2 รางวัลเมขลา สุทธิพงษ์ ภูมิใจ รายการมีส่วนช่วยสร้างสรรค์สังคม ประสบความสำเร็จอย่างท่วมท้น สำหรับรายการน้ำดีอย่าง "คนค้นคน" เพราะนอกจากได้รับความนิยมจากผู้ชมแล้ว ยังคว้ารางวัลกลับไปอีกมากมาย ล่าสุดจากการประกาศผลรางวัลเมขลา ประจำปี 2547 ณ โรงละครหลังการเจียร์เตอร์ พัทยา รายการ "คนค้นคน" คว้าไปถึง 2 รางวัล ได้แก่ รางวัล "ประเภทสารคดีดีเด่น" และ "ประเภทสร้างสรรค์สังคมดีเด่น" โดย นาย สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ และ ประสาน อิงคนันท์ พิธีกรรายการ เป็นผู้ขึ้นรับรางวัล¹³

ความนิยมของ รายการคนค้นคนนั้น ยังไม่หยุดนิ่ง และยังสามารถอธิบายต่อไปได้อีกว่า เป็นรายการสารคดีคุณภาพ ของประเทศไทย ที่พิสูจน์ให้เห็นถึง ความนิยมของผู้ชมต่อรายการ แนวสารคดีชีวิตดั่งละคร ที่เพิ่มมากขึ้น โดยสามารถวัดจากกระแสความนิยม ต่อบุคคลธรรมดา ที่ไม่มีชื่อเสียง และถูกมองว่าไร้ค่าและกำลังจะถูกกลืนไปจากสังคม แต่ในปัจจุบันนี้ กลับกลายเป็น ผู้ที่คนในสังคมรู้จักและให้ความสนใจ รวมไปถึงมีการรับเชิญให้ไปร่วมพูดคุย ถ่ายทอดวิถีชีวิต หรือเล่าปัญหาต่างๆ ผ่านการนำเสนอของหลายๆ รายการ ไม่ว่าจะเป็น รายการถึงลูกถึงคน รายการเจาะใจ และรายการคุยแหกโค้ง ซึ่งอาจจะถือได้ว่ารายการคนค้นคนสามารถทำให้คนธรรมดา ที่สังคมไม่ให้ความสนใจ กลับกลายเป็นที่รู้จักของคนในสังคมได้ ยกตัวอย่างเช่น

"ปู่เย็น เฒ่าพระนง" ชายชราผู้มีอายุ 107 ปี ที่โยกย้ายตนเอง มาใช้ชีวิตเพียงลำพังใน เรือนขนาดเล็กไม่ใหญ่กว่าโรงศพ อาศัยร่วมเงาใต้สะพานลำไยหลบฟ้าฝน เลี้ยงชีพด้วยการจับปลาใน ลำน้ำเพชรบุรี บุคคลผู้ชีวิตคนนี้ น้อยคนนักที่จะไม่รู้จัก เพราะปู่เย็นเป็นที่รู้จักของคนไทยเกือบ ทั่วประเทศ จากการเล่าเรื่องราววิถีชีวิตที่แสนพระนง คุณลุงผู้มีชีวิตธรรมดา แต่มีกระบวนการทาง ความคิดที่น่าชื่นชม และควรเอาเป็นแบบอย่าง โดยปู่เย็น นั้นได้ให้ข้อคิดต่างๆ เอาไว้มากมาย ข้อคิดที่เป็นที่จดจำ และเป็นที่ยึดมั่นกันดีก็คือ คำพูดที่ว่า "หอยไม่มีตีน ไม่มีมือ ยังหากินได้...ประสาอะไรกับ คนมีมือมีเท้า หากินเองไม่ได้ ก็อายหอย..." จนกระทั่งล่าสุด ความดีงาม การนำเสนอ อย่างงดงามของรายการ ทำให้ปู่เย็น ได้รับ เรือพระราชทานจากสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินีนาถ นับเป็นเรื่องที่น่ายินดีอย่างยิ่ง

¹²"วันหยุดบันเทิง," TV5 (19 - 25 มีนาคม 2548):18.

¹³บริษัททีวีบูรพา, "คนค้นคน," <<http://www.tvburabha.co.th>>, 21 มิถุนายน 2549.

“เรื่องของอ้อม” เสาวนีย์ ฤทธิโชค หรือ อ้อม ผู้เผชิญกับโรคร้ายที่ไม่สามารถหายขาดได้ โรคร้ายที่มีชื่อว่า “โรคเกล็ดหนังแข็ง” ที่มีโอกาสเกิดขึ้นกับแค่คนหนึ่งในสิบล้านคน ซึ่งทุกวันอ้อมต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานจากบาดแผลทั่วร่างกาย แต่อ้อมไม่เลือกที่จะกักขังตัวเอง ให้ตกอยู่ในหลุมบ่อของความทุกข์โศกเพียงอย่างเดียว เธอยังเรียนรู้ที่จะอยู่กับความทุกข์อย่างเข้าใจ และต่อสู้กับชะตากรรมอย่างไม่เคยยอมแพ้ และมากไปกว่านั้น เธอยังแบ่งปันการเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่เพื่อเป็นพลังของการใช้ชีวิตให้กับผู้อื่น และแม่ของเธอเองที่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ จากคำพูดที่ว่า “อ้อมไม่โกรธ ถ้าใครจะมองอ้อมด้วย อ้อมคิดว่าตัวเองยังมีประโยชน์ในการให้เขามอง แล้วปรับตัวเองให้มีค่าขึ้น...”

“กว่าแม่จะรู้เดียงสา” เรื่องราวของ “แม่” คนหนึ่งที่อาจไม่ยิ่งใหญ่ แต่เปี่ยมลงดงาม แทบทุกวันบนแคร่ข้างบ้านเล็กๆ หลังหนึ่ง คล้ายจะมีผู้หญิงกับเด็กคนหนึ่งถูกทอดทิ้งให้จมกับความเจ็บเหงาเพียงลำพัง จะมีก็แต่หญิงชราคนหนึ่ง ที่นั่งจักตอกอยู่ที่มุมบ้านเล็กๆ ผั่งตรงข้ามที่แฉะเวียนมาดูบ้างเป็นครั้งคราว ดูจากการปฏิบัติที่ผู้หญิงคนนั้นมีต่อเด็กน้อย ไม่ว่าใครก็คงเข้าใจว่าน่าจะเป็นแม่ลูกกัน แต่ไม่ว่าใครก็ตามที่เข้าไปถามก็จะได้รับคำตอบว่าเธอเป็นพี่สาวคนโต และเด็กชายคือน้องคนสุดท้องของครอบครัว แต่ไม่ว่าจะเป็นอะไรกันก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่าทั้งคู่ไม่เหมือนคนปกติทั่วไป ผู้หญิงคนนั้นชื่อ “รุ่ง” เด็กคนนั้นชื่อ “บุรณ” เดิม “รุ่ง” สามารถทำหน้าที่ทั้งแม่ และแม่บ้านดูแลลูกๆ งานบ้านงานช่องช่วย “พิกุลทอง” ผู้เป็นสามีได้ตามปกติ แต่แล้ววันหนึ่งบางสิ่งบางอย่างก็เกิดขึ้นกับชีวิตของเธอ ซึ่งส่งผลให้หลายสิ่งหลายอย่างในครอบครัวพลิกเปลี่ยนไปเนื่องจากการผ่าตัดเนื้องอกในสมอง ทำให้รุ่งเข้าใจว่าเธอคือลูกสาวคนโตของสามี คือพี่สาวคนโตของลูกทั้งสองคน โดยพ่อขอยืมเธอเป็นแม่ให้ช่วยดูแลน้องๆ จนกว่าจะโต รุ่งยังสามารถทำหน้าที่ “แม่” ดูแล “ลูก” และ “ครอบครัว” ได้ เธอสามารถดูแลน้องบุรณซึ่งป่วยด้วยอาการพิการทางสมอง เนื่องจากสำลักน้ำคร่ำในสมอง ซึ่งต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ส่วนน้องฟิล์มลูกสาวคนโต ซึ่งเติบโตขึ้นมาท่ามกลางความขาดพร่อง เพราะมีแม่ที่ไร้เดียงสา ถึงแม้ว่า “รุ่ง” จะไม่ใช่แม่ดีเด่นหรือแม่ตัวอย่างของใครได้ แต่อย่างน้อยที่สุด ความรู้สึกนึกคิด และแง่มุมบางแง่มุมที่มาจากหัวใจของรุ่งก็น่าจะช่วยเติมเต็มความหมายของคำว่า “แม่” ขึ้นมาบ้าง และสำหรับ “ลูก” ไม่ว่าแม่จะเป็นอย่างไรก็แล้วแต่ แม่ก็ยังเป็นของขวัญที่ล้ำค่าที่สุดในชีวิตของลูก

“ตาสงัด คนปลุกต้นไม้แห่งพรหมพิราม” ถ้าหากบอกว่า ต้นไม้ คือตัวแทนของความยิ่งใหญ่ และที่สุดของความมหัศจรรย์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ แต่ส่วนหนึ่งที่ทำให้ความยิ่งใหญ่และความมหัศจรรย์นี้เกิดขึ้นมาได้ ก็มาจากน้ำมือของชายชราธรรมดาสาวมัญญคนหนึ่งชื่อ ตาสงัด อินมะตุ้ม คนปลุกต้นไม้แห่งบ้านท่าไชย ต.มะตุ้ม อ.พรหมพิราม จ.พิษณุโลก

พร้อมกันนั้น ตอกย้ำกับความนิยม และความสำเร็จของรายการคนค้นคน กับ 18 รางวัล ภายใน 3 ปีที่นำเสนอรายการออกสู่สายตาประชาชน ซึ่งสามารถรับประกันถึงความสำเร็จอันท่วมท้น ของรายการคุณภาพ “คนค้นคน” ว่าได้รับความนิยมอย่างมากจากผู้ชมทางบ้าน โดยในปี พ.ศ. 2546 นั้น สามารถคว้ารางวัลถึง 5 รางวัลมาครอง คือ

1. รางวัล สื่อมวลชนดีเด่น ประเภทรายการโทรทัศน์ จากสถาบัน สื่อมวลชน คาทอลิกแห่งประเทศไทย
2. รางวัล โทรทัศน์ทองคำ ประเภทผู้ดำเนินรายการดีเด่น จากชมรมส่งเสริมโทรทัศน์ (โทรทัศน์ทองคำ) และ มูลนิธิงานวิจัยสังคม
3. รางวัล โทรทัศน์ทองคำ ประเภทรายการส่งเสริมความรู้ดีเด่น ประจำปี 2546 จากชมรมส่งเสริมโทรทัศน์ (โทรทัศน์ทองคำ) และ มูลนิธิงานวิจัยสังคม
4. รางวัล สตาร์เอนเตอร์เทนเมนต์ อวอร์ด ประเภท รายการสร้างสรรค์สังคมยอดเยี่ยม จากสมาคมนักข่าวบันเทิง
5. รางวัล เทพทอง ประเภท บุคคลดีเด่นด้านวิทยุโทรทัศน์ ได้แก่ สุทธิพงษ์ ธรรมวุฒิ จาก สมาคมนักวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย พระบรมราชูปถัมภ์

ในปี พ.ศ. 2547 สามารถคว้ารางวัลถึง 3 รางวัลมาครอง คือ

1. รางวัล ส่งเสริมสถาบันครอบครัวดีเด่น ประเภท รายการโทรทัศน์ จากสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
2. รางวัล ผลงานดีเด่นด้านสิทธิมนุษยชน ระดับชาติ ประเภท สื่อมวลชน จากบริษัท แอมเนสตี้แห่งประเทศไทย จำกัด
3. รางวัล สตาร์เอนเตอร์เทนเมนต์ อวอร์ด 2004 ประเภท รายการสร้างสรรค์สังคมยอดเยี่ยม จากสมาคมนักข่าวบันเทิง

และล่าสุด ในปี พ.ศ. 2548 สามารถคว้ารางวัลถึง 5 รางวัลมาครอง คือ

1. รางวัล เมขลา ประเภท รายการสารคดียอดเยี่ยม จาก สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทย
2. รางวัล เมขลา ประเภทรายการสร้างสรรค์สังคมยอดเยี่ยม สมาคมผู้สื่อข่าวบันเทิงแห่งประเทศไทย
3. รางวัล สื่อมวลชนดีเด่น ประเภท รางวัลเกียรติยศ จาก คณะกรรมการการศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร
4. รางวัล สื่อมวลชนเพื่อเด็กและเยาวชน ประเภท องค์กรที่ทำคุณประโยชน์ต่อเยาวชนจาก สำนักนายกรัฐมนตรี

5. รางวัล เรนโบ มีเดีย อวอร์ด 2005 ประเภท สื่อรายการโทรทัศน์และการแสดงยอดเยี่ยม จาก องค์การบางกอกเรนโบว์ และ เครือข่ายความหลากหลาย ทางเพศ

6. รางวัล โล่ห์พระราชทาน ประเภท ผู้ทำคุณประโยชน์ จากโรงพยาบาลศิริราช

อาจกล่าวได้ว่า กระแสรายการคนค้นคน ถือว่าเป็นจุดเปลี่ยนของวิถีทางการรับชมรายการโทรทัศน์ประเภทสารคดีของไทย จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาว่า ในปัจจุบันนี้ ผู้ชมรายการคนค้นคนนั้น มีพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการอย่างไร มีความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ รูปแบบการนำเสนอ และการดำเนินรายการ ของรายการคนค้นคน หรือไม่ อย่างไร รวมไปถึงผู้ชมมีทัศนคติต่อรายการคนค้นคนอย่างไร และเป็นไปในทิศทางใด ทั้งนี้เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงรายการโทรทัศน์แนวสารคดีชีวิตเป็นดังละคร (Dramatized documentary) โดยเฉพาะรายการคนค้นคน ให้ตรงกับความต้องการของผู้ชม

จากทั้งหมดที่กล่าวอ้างมานั้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นความสนใจของผู้วิจัย ต่อรายการคนค้นคน รายการโทรทัศน์ สารคดีชีวิตเป็นดังละคร (Dramatized documentary) ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาเกี่ยวกับ “พฤติกรรมการเปิดรับ ความพึงพอใจ และทัศนคติ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อรายการคนค้นคน” ต่อไป

ปัญหานำการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของ กลุ่มผู้รับชมรายการคนค้นคน เป็นอย่างไร
2. กลุ่มผู้รับชม มีพฤติกรรมการเปิดรับชม รายการคนค้นคน อย่างไร
3. กลุ่มผู้รับชม มีความพึงพอใจต่อรายการคนค้นคน หรือไม่ อย่างไร
4. กลุ่มผู้รับชม มีทัศนคติ อย่างไรเกี่ยวกับรายการคนค้นคน
5. กลุ่มผู้รับชมรายการคนค้นคน ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการเปิดรับที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
6. กลุ่มผู้รับชมรายการคนค้นคน ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
7. กลุ่มผู้รับชมรายการคนค้นคน ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีทัศนคติที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
8. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการคนค้นคน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อรายการคนค้นคนหรือไม่ อย่างไร

9. ความพึงพอใจต่อรายการคนค้นคน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อรายการคนค้นคน หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มผู้ชมรายการคนค้นคน
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อรายการคนค้นคน
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อรายการคนค้นคน
4. เพื่อศึกษาทัศนคติ ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีต่อรายการคนค้นคน
5. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเปิดรับ ของผู้ชมรายการคนค้นคน
6. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ ของผู้ชมรายการคนค้นคน
7. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ ของผู้ชมรายการคนค้นคน
8. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการเปิดรับ กับทัศนคติ ของผู้ชมรายการคนค้นคน
9. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความพึงพอใจ กับทัศนคติ ของผู้ชมรายการคนค้นคน

สมมติฐานของการวิจัย

1. กลุ่มผู้ชมรายการคนค้นคน ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีพฤติกรรมการเปิดรับที่แตกต่างกัน
2. กลุ่มผู้ชม ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีความพึงพอใจต่อรายการคนค้นคน ที่แตกต่างกัน
3. กลุ่มผู้ชม ที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน จะมีทัศนคติต่อรายการคนค้นคน ที่แตกต่างกัน

4. พฤติกรรมการเปิดรับรายการคนค้นคน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อรายการคนค้นคน

5. ความพึงพอใจต่อรายการคนค้นคน มีความสัมพันธ์กับ ทัศนคติต่อรายการคนค้นคน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาเฉพาะผู้ชมที่ชมรายการคนค้นคน และอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางประชากรที่หลากหลายและเป็นศูนย์กลางของสื่อมวลชนต่างๆ

นิยามคำศัพท์

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง ลักษณะของผู้ชมรายการคนค้นคน ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้

2. พฤติกรรมการเปิดรับชมรายการคนค้นคน หมายถึง ความถี่ในการเปิดรับชมรายการซึ่งแบ่งเป็น 4 ครั้ง/เดือน 3 ครั้ง/เดือน 2 ครั้ง/เดือน และ 1 ครั้ง/เดือน และระยะเวลาในการเปิดรับชมรายการ ซึ่งแบ่งเป็น 1 ชั่วโมง (ตั้งแต่ต้นจนจบรายการ) ประมาณ 45 นาที ประมาณ 30 นาที และประมาณ 15 นาที

3. ความพึงพอใจต่อรายการคนค้นคน หมายถึง ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อรายการคนค้นคน ในด้านเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ รูปแบบการนำเสนอ และการดำเนินรายการ ได้แก่ ลักษณะของเนื้อหารายการ ความน่าสนใจของรูปแบบการนำเสนอรายการ จำนวนวันที่ออกอากาศ ระยะเวลาในการดำเนินรายการ ช่วงเวลาในการดำเนินรายการ และความสามารถของผู้ดำเนินรายการ

4. ทัศนคติที่มีต่อรายการคนค้นคน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรม หรือความตั้งใจที่จะเกิดพฤติกรรม ที่มีต่อการเปิดรับชมรายการคนค้นคน ในด้านเนื้อหารายการและรูปแบบการนำเสนอ วันเวลาออกอากาศ ระยะเวลาการในการนำเสนอ และคุณสมบัติของพิธีกร

5. รายการคนค้นคน หมายถึง รายการโทรทัศน์แนวสารคดีชีวิตเป็นดังละคร รูปแบบการนำเสนอเป็น สารคดีชีวิต ที่นำเสนอวิถีทางการดำเนินชีวิตของคนบางกลุ่ม ในสังคมไทย

ซึ่งบริษัททีวี่บูรพาเป็นเจ้าของรายการนี้ ออกอากาศทางโมเดิร์นไนน์ทีวี วันอังคาร เวลา 22.00 น.– 23.00 น.

6. แนวสารคดีชีวิตเป็นดังละคร หมายถึง รายการสารคดีที่มีรูปแบบรายการที่ไม่ได้เพียงแค่การนำเสนอ สัมผัสชีวิตเพียงผิวเผิน ทว่าตามติดเสมือนเงา นอนไหนนอนนั้น ถึงไหนถึงกัน บวกกับการบอกเล่าผ่านมุมมองและการค้นหาแง่มุมชีวิตที่ลึกซึ้ง กินใจและแฝงไปด้วยบทเรียนชีวิต พร้อมกับการนำเสนอวิถีชีวิตของบุคคลธรรมดา ที่ไม่มีชื่อเสียง และถูกมองว่าไร้ค่า ที่เรียกว่า “คนต้นเรื่อง” ที่เป็นคนชายขอบ คนแหกคอก คับบ้า เด็ก สตรี คนชรา และคนเล็กๆ ที่สังคมหลงลืม ที่ร่วมเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตและประสบการณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ชมรายการคนค้นคน ของทีวี่บูรพา ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงรายการให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น
2. ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจในด้านเนื้อหาที่น่าสนใจของรายการ รูปแบบการนำเสนอ และการดำเนินรายการ ของผู้ชมรายการคนค้นคน ของทีวี่บูรพา ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงรายการให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น
3. ทำให้ทราบถึงทัศนคติของผู้ชมรายการคนค้นคน ของทีวี่บูรพา ซึ่งสามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงรายการให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น
4. เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจงานด้านรายการโทรทัศน์ ใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์รายการและนำเสนอได้ตรงตามความต้องการ อีกทั้งยังใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงและแนวทางสำหรับผู้สนใจในการศึกษาวิจัยเรื่องรายการโทรทัศน์แนวสารคดี สร้างสรรค์สังคมเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลอ้างอิง หรือเป็นแนวทางในการจัดรายการที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและสามารถนำข้อมูลที่ได้จากศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับรายการรูปแบบอื่นๆ ต่อไป